

MOZAÏEK

ARJAN VAN ESSEN

PARRE

HOE EEN VELUWSE BOERENZOON IN DE
GREEP RAAKT VAN EEN VERSLAVING

ROMAN

Arjan van Essen

Parre

UITGEVERIJ MOZAÏEK – UTRECHT

Afstanden zijn er om af te leggen.

1

Het begint elke keer met een deur waarop ik rode en zwarte cijfers zie verschijnen, op een groene achtergrond. Het groen is als het zachte vilt van een nieuwe biljarttafel. Vriendelijk en uitnodigend. Als een gazon die kleur zou hebben, zouden we het alleen heel voorzichtig durven te betreden.

De cijfers roepen mij dichterbij. Ze bewegen langzaam en kijken vriendelijk. Ze hebben mooie rondingen: de bovenste bocht van de twee, de twee ruggen van de drie, de onderste draai van de vijf. De dichte rondjes van de zes, van de acht en de negen kijken me vragend aan. De negen danst zelfs een beetje wulps naar me toe. Er is geen nul te bekennen.

Zachte uitnodigende muziek lokt me verder. Ik open de deur en stap naar binnen. Het lijkt of ik me in het binnenste van een ronde bioscoop bevind. Om mij heen zie ik een wand met rode en zwarte vlakken. Er staan cijfers op.

Langzaam maar zeker begint de wand te draaien. De cijfers die eerst nog lijken vast te zitten op een rood of zwart vierkantje komen los van hun ondergrond en draaien ook. Steeds sneller volgen de cijfers elkaar op. Grote groen oplichtende cijfers komen achter mij vandaan. Als ik mijn hoofd ook maar iets naar links of rechts beweeg, zie ik de cijfers als een meteorenregen voorbijschieten. Het is alsof ik in het midden van een draaimolen zit, alles om me heen beweegt. Dan het geluid van een rollend balletje. Net als ik een glimp van het balletje denk te zien, is het weer weg. Links en rechts lichten de cijfers op en maken ze geluiden. Elk cijfer wordt

langwerpig, alsof het smelt. Waar de cijfers de vloer raken, vormen zich druppels. De snelheid waarmee de cijfers langskomen neemt toe. Alles beweegt.

Achter mijn ogen komt een hoofdpijn opzetten die zich snel uitbreidt. Het draaien wordt een kolken. Cijfers en gekleurde vakjes wisselen elkaar af, buitelen over elkaar heen. Het geratel van het rollende balletje stopt niet meer. Op de achtergrond hoor ik stemmen.

‘Niet meer inzetten,’ klinkt het om mij heen.

Ik wil mijn ogen dichtdoen, maar dat lukt niet. Kleuren, cijfers, hokjes en geluiden komen dichterbij, bespringen me. Ik val op mijn knieën en hef mijn handen op. Zelfs dat helpt niet. De cijfers kruipen en dansen over me heen. Ik hoor ze grinniken, lachen, schateren. Langzaam gaat het over in een dof gefluister dat af en toe aan kracht wint. Hier en daar hoor ik nog een schreeuw, alsof een dode uit alle macht iets zeggen wil. Ook op de knieën zitten lukt niet meer en ik strek me languit op de vloer. De cijfers vallen als hagelstenen boven op me. Het gehuil en geschreeuw is overgegaan in gebonk. Als een foetus krimp ik in elkaar. De hagelstenen worden groter en harder. Ik draai me nog één keer om. Met een onmeetbare snelheid komt een monsterlijk groot cijfer op me af. Het is de groene nul. Ik sper mijn mond wijd open en wil schreeuwen. Voordat ik ook maar een geluid kan uitbrengen, stort de nul zich recht in mijn geopende mond. Even denk ik dat ik stik, mijn kaken doen pijn, maar dan voel ik dat mijn mond zich vormt naar de nul. Mijn neus neemt mijn ademhaling over. Vanaf nu is mijn mond de bewaarplaats van de nul. Het past precies.

‘Parre, kom mee, vandaag gaan we hars branden.’

Opa keek altijd in de verte als hij iets zei, alsof hij geen antwoord verwachtte. Daarom knikte ik alleen maar.

‘We gaan naar het bos en daar laat ik je wat moois zien,’ vervolgde hij.

Dat vond ik een vreemde zin. Opa deed alsof je in het bos moest zoeken naar iets moois; voor mij was het bos altijd al mooi.

Opa was een heel grote man. Het leek alsof zijn lichaam naar buiten gegroeid was, in de vorm van een peer. Als hij zat, was de hele stoel gevuld. Achter ons liep Terrie, die niet opviel omdat hij nou eenmaal altijd volgde. Zo nu en dan liep hij even de berm in om te springen naar een van de vele vlinders in de akkerrand. Hij blafte niet, dat deed hij nooit. Hij was er gewoon.

We liepen op een trekkerspoor, een onverharde weg waar tussen beide sporen in gras en weegbree groeide. Ik liep op het gras en opa in een spoor, waardoor ik wat hoger was en opa wat korter.

Hier, op de grens van boom en gras, was ik geboren. Waar de Veluwe bossen aan de oostelijke kant uitliepen in de groene weilanden die tot aan de IJssel strekten, daar waar de laatste heuvels zich verhieven voordat de vlakke hun plaats innam.

Mijn geboortehuis werd omringd door schuren en stallen en lag midden in de weilanden. Het was vooral gras en

wat aardappels, knollen en graan. Dat was al jaren zo. De boerderij was ooit gebouwd door een van de vier broers die geboren waren op een Gortelse boerderij. Ze besloten oostwaarts te trekken en vier boerderijen uit het veen te stampen, met als resultaat dat er nu, een kleine eeuw later, vier verzorgde hoeses lagen met gecultiveerde akkers en graslanden eromheen, met hier en daar rijen van eiken en elzen. Verspreid over het land stonden bosschages en groepen bomen die herinnerden aan vroeger. Gras of geen gras, het bleven bosmensen. Het landschap werd doorsneden door een enkele sloot, die ooit zijn oorsprong had gevonden in een van de weinige sprengen in het nabijgelegen kroondomein. Nu diende deze als afwatering van het afgegraven veenlandschap.

Bij het bos sloeg opa een paadje in. Hij praatte niet veel en stak elke keer opnieuw zijn sigaar op. Toen stopte hij en keek om zich heen. Hij pakte een tak, boog deze naar zich toe en haalde er een stukje af.

‘Kijk eens, Parre, dit kan branden.’ Hij toonde een dik bolletje dat aan het uiteinde van het afgebroken takje zat.

Opa haalde een doosje lucifers tevoorschijn en stak het bolletje aan. Het begon te flikkeren. Terrie stopte met kwispelen, liet zijn staart hangen en ging iets verderop zitten, terwijl hij ons nauwlettend in de gaten hield. Een rooksliertje verliet het harsbolletje en een scherpe geur kwam me tegevoel.

Het blauwwitte sliertje verdween niet, maar bleef aan het bolletje vastzitten. Wel werd het langer en langer. Als een dunne dradige slinger bleef het tussen de dennenbomen hangen.

We liepen dezelfde weg terug. Halverwege draaide ik mij om en keek naar de bosrand. Onder de donkere bomen hing

de kronkelige witte sliert, die ons op afstand leek te volgen. Thuisgekomen keek ik nog eens; nu was-ie verdwenen. Diezelfde middag ging opa terug naar Elspeet.

Twee jaar later gingen de gordijnen in ons huis dicht. In de voorkamer helemaal; de groene, altijd zachte gordijnen maakten de kamer donker. Dat hinderde niet, want we kwamen hier alleen op zondag of als er belangrijke visite was. In de woonkamer gingen de gordijnen half dicht, anders kon je bij het eten niets zien. Opa was nu helemaal weg.

Na een paar dagen, terwijl de gordijnen nog dichtzaten, gingen we naar opa. Opa moest nu naar het kerkhof. Bij dat woord dacht ik altijd aan een hof met bloemen en bessenstruiken, zoals we het stuk tuin naast ons huis ook hof noemden. Het kerkhof zou dus wel naast de kerk liggen, bedacht ik. Ik wist alleen dat ze opa daar in de grond gingen stoppen, misschien wel op een plek waar de bloemen uitgebloeid waren. Opa zou dat mooi vinden.

Voordat we vertrokken stond iedereen in de gang. Moeder huilde en vader vroeg: 'Hebben we allemaal een paraplu? Het regent en op zo'n kerkhof is het altijd koud.' Vader keek alsof hij heel goed wist wat voor weer het op een kerkhof was.

'Parre, jij blijft thuis, ze kunnen daar geen kleine kinderen gebruiken.' Ik hoorde voor het eerst dat ik niet mee mocht en mijn broers en zussen wel.

'Maar Parre kan toch gewoon mee? Dan let ik wel op hem.' Kaat, mijn oudste zus, was de enige die er wat van zei.

'Nee Kaat, de werkster is er, die past op hem. Het is beter dat hij thuisblijft.'

Daar was ik het helemaal niet mee eens. Opa zou dat ook vast niet leuk vinden. Hij brandde bolletjes met mij en nu kon ik niet eens doeg zeggen.

Ik wist niet eens of ik die keer wel ajuus tegen opa had gezegd. Dat was altijd heel erg belangrijk. 's Avonds zei ik gerust drie keer welterusten tegen moeder en vader. Het gebeurde weleens dat ik terug naar beneden ging om nog eens welterusten te zeggen. Soms werd vader dan boos en joeg me snel terug naar boven. Dat vond ik naar omdat het voelde alsof ik dan niet alleen voor niets naar beneden was gekomen, maar vooral omdat het dan andersom gewerkt had en mijn extra welterusten alleen maar trammelant gaf. Moeder zei meestal wel nog snel even welterusten voor ik de trap op vloog om mijn vader voor te zijn.

En nu mocht ik geen doeg meer tegen opa zeggen. Misschien hinderde het niet omdat hij toch niets meer kon horen, maar aan de andere kant, als opa nu in de hemel zat, zag hij alles. Ook dat ik er niet bij was op zijn eigen begrafenis. Ik wist niet zeker of hij in de hemel kon horen dat ik niet mee mocht. Dat opa vanuit de hemel de mensen op zijn begrafenis kon zien was wel logisch, dat was buiten. Maar of je vanuit de hemel ook een gesprek binnen kon volgen wist ik niet zeker.

Toen ze weggingen, keek Kaat nog even achterom.

'Ajuus.'

Onze werkster keek scheel, maar kon goed schoonmaken. Ik ging op de stofzuiger naar haar zitten kijken. De stofzuiger was langwerpige, rood met grijs, waar met zilveren letters Holland Electro op stond. Ze waren er als huisnummers op geplakt. De letters stonden allemaal een beetje voorover zoals het rijtje populieren bij de sloot als het hard waaide. De stofzuiger maakte een diep zoemend geluid en had een lange slang.

De werkster zette een emmer water neer en liep weer verder. Ik zette de stofzuiger aan en hield het uiteinde van de

slang in de emmer. De stofzuiger maakte een hard slurpend geluid en er verscheen een mooie draaikolk in de emmer. Al snel stopte de stofzuiger met lawaai maken. Overal ging het licht uit en het werd helemaal stil.

Ik liet de slang in de emmer liggen en liep naar buiten. Buiten was het nu lichter dan binnen. In de hoek van de tuin zat Terrie.

‘Mocht jij ook niet mee? Kom maar, dan gaan we naar ’t bos. Bolletjes branden.’

Terrie sprong op en liep met me mee. Op de zandweg liep ik weer in het midden, over het gras en de weegbree. Als ik precies hetzelfde spoor liep, leek het alsof opa er nog een beetje bij was. Terrie liep de hele weg naast me, alsof hij voelde dat hij nu niet naar vlinders moest happen. Dat zou ook een beetje gek zijn op een begrafenisdag.

Parre groeit op in een Veluwe boerengemeenschap, in een huis waar nauwelijks gesproken wordt. Vol verwondering en op zoek naar de verbinding die hij thuis niet vindt, trekt hij er als jonge jongen 's nachts op uit en sluit hij vriendschappen met de dieren in het bos. Om diezelfde reden stapt hij in de dure Mercedes die hem in Amsterdam brengt. Vanaf dat moment leeft Parre in twee werelden: in het streng christelijke milieu dat hij zichzelf eigen heeft gemaakt en in de gokscene in de stad. Dat hij die twee levens zorgvuldig gescheiden houdt, is voor hem vanzelfsprekend. Over sommige dingen spreek je niet. Totdat hij met zijn rug tegen de muur staat en niets anders wil dan verdwijnen. Achtervolgd door schulden, op de grens van waanzin, maakt hij een keuze.

Geïnspireerd door zijn eigen levensverhaal geeft Van Essen een intieme inkijk in de eenzame wereld van een gokverslaafde die het voor elkaar krijgt om uit het dal te klimmen.

ARJAN VAN ESSEN (1969) is schrijver en columnist. Over zijn levensverhaal maakte hij eerder het theaterstuk *Kop of munt*.

www.uitgeverijmozaiek.nl